

CJELOVITA VALORIZACIJA OPUSA SERGIJA GLUMCA

Prikaz knjige: Lovorka Magaš Bilandžić, „Sergije Glumac: grafika, grafički dizajn, scenografija”, Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, Zagreb, 2019.

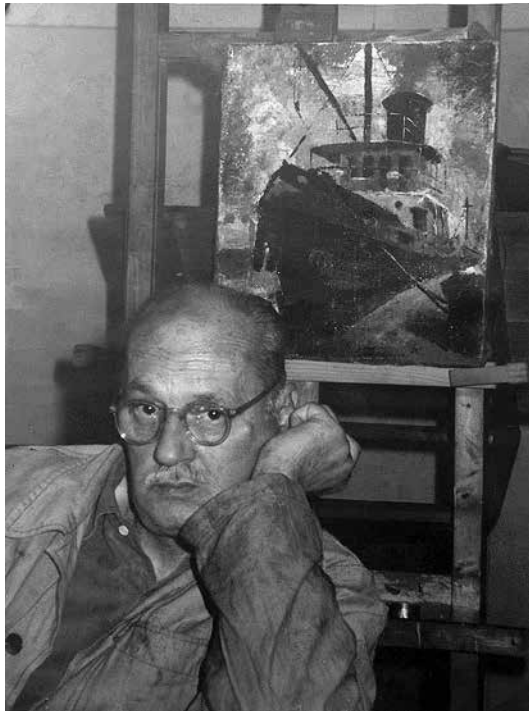
dr. sc. FRANO DULIBIĆ □ Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za povijest umjetnosti, Zagreb

sl.1. Naslovnica knjige Lovorka Magaš Bilandžić „Sergije Glumac – grafika, grafički dizajn”, scenografija, DPUH, 2019.

sl.2. Sergije Glumac, 1960-e, privatno vlasništvo

sl.3. Sergije Glumac, „Chinoiserie”, oko 1925., privatno vlasništvo

Najbolji odgovor na pitanje koliko se mijenjaju spoznaje o pojedinim autorima ili razdobljima u povijesti umjetnosti nedavno je objavljena monografija *Sergije Glumac: grafika, grafički dizajn, scenografija* autorice dr.sc. Lovorka Magaš Bilandžić. Ako zavrismo u još uvijek nezaobilaznu sintezu hrvatskog slikarstva 20. st. koju je napisao Grgo Gamulin, vidjet ćemo da je Sergiju Glumcu posvetio nekoliko stranica, da ga cijeni kao grafičara, no svjestan je da nema uvid u cjelokupan Glumčev opus, pa poglavlje o njemu završava riječima: (...) *sigurno je da će nam ga pažljivija monografska obrada i kritičnija antologija jednom predstaviti u mnogo boljem svjetlu.*¹ To svjetlo konačno smo dočekali ovom monografskom obradom, jer Glumčev je opus do sada bio samo fragmentarno obrađen. Dr.sc. Lovorka Magaš Bilandžić desetak je godina istraživala i pisala o Glumcu, što je najprije rezultiralo doktorskom disertacijom, a nedavno i monografijom. Široj javnosti nije poznato koliko se drugačije piše disertacija od monografije. Iako su gotovo sva istraživanja i novi podatci navedeni u disertaciji, za monografiju su potrebni drugačiji pristup i struktura, kao i reduciranje manje važnih podataka. Osim toga, potrebno je izrazito mnogo vremena i truda za pripremu velikog broja kvalitetnih reprodukcija. Kada je riječ o ovoj monografiji, rezultat je kvalitetno oblikovanje, primjereni format, reprodukcije ujednačene kvalitete, knjiga kakvu Sergije Glumac nedvojbeno zaslužuje.

Već sam pogled na sadržaj, otisnut na četiri relativno gusto tiskane stranice, govori o kompleksnosti knjige koju je zahtijevala veličina Glumčeva opusa te o pristupu interpretaciji građe. Riječ je o istraživanju koje je obuhvatilo oko 4000 artefakata, o golemoj količini dokumenata i literature o različitim tehnikama i područjima Glumčeva djelovanja. Primjerena metodologija istraživanja, preciznost i pozornost kojom autorica iznosi provjerene podatke te jasna i cjelovita interpretacija sami za sebe govore o tome da je Lovorka Magaš Bilandžić napisala izvršnu monografiju.

Cjelovitu priču o pojedinim dionicama Glumčeva života i rada donose zanimljivi biografski podatci, među kojima su (za opus) najvažniji oni iz formativnog razdoblja. Spomenimo samo kako je Glumac bio u Parizu za vrijeme održavanja Međunarodne izložbe dekorativnih umjetnosti, 1925., kako je onamo došao šest mjeseci nakon što je André Lhote otvorio svoju Akademiju te kako u tom razdoblju nastaju njegovi izvršni crteži s temom plesa na kojima se zrcali izrazit osjećaj za ritam, za Glumca važno obilježje koje će se provlačiti kao karakteristika njegova rukopisa u mnogim radovima u svim životnim fazama. O toj važnoj dionici doznajemo u poglavlju pod naslovom *Sergije Glumac i internacionalna kazališna i plesna avangarda – između Berlina, Zagreba i Pariza*. Potom slijedi poglavlje *Grafička i slikarska djelatnost 1920-ih i 1930-ih – između kubizma, ekspresionizma, art décoa i realizma*. Unutar grafičkog

¹ Gamulin, Grgo. *Hrvatsko slikarstvo XX. stoljeća*, sv. 3., Zagreb, 1997., str. 371.

sl.4. Sergej Glumac, „Kosor Rotonde”, oko 1925.-26., privatno vlasništvo

sl.5. Sergej Glumac, naslovnica časopisa „Svijet”, knj.15, br. 25, 1933.

opusa izdvajaju se mapa linoreza *Le Métro* iz 1928. i mapa litografija *Beton* iz 1930., kojoj je tema izgradnja tržnice Dolac u Zagrebu. Glumac se koristi tehnikom linoreza, kojom ostvaruje snažne kontraste između prostranih crnila i istaknutih bijelih detalja. Stvara snažan doživljaj suvremenoga urbanog prostora i čovjeka koji je podređen gradu, odnosno grada koji guta čovjeka. Obje se mape danas čine srodnima distopijskom konceptu.

O Glumčevoj iznimnoj grafičkoj vještini, koja bez ikakve sumnje pripada vrhovima naše grafičke produkcije, Lovorka Magaš Bilandžić ističe: *Ponekad je netipičnim, gotovo fotografskim/filmskim rezovima presijecao figure protagonista ostvarujući dojam trenutačnosti, izoliranog momenta svakodnevice. U tehnici dubokog tiska uspješno je prenosio efekt ljeskanja površine mokrih ulica demonstrirajući vrsno majstorstvo i dobru kontrolu ruke te senzibilitet za jetkanu liniju i svjetlosne bravure koje omogućuje bakropis.*² Magaš Bilandžić istaknula je i činjenicu kako u Glumca postoje iznimno rijetki prikazi noćnih gradskih prizora u hrvatskoj grafici, dok je takvih motiva u europskoj, pa i američkoj grafičkoj produkciji bilo neusporedivo više.

Važna je odlika monografije da sve segmente Glumčeva stvaralaštva autorica promatra u kontekstu europskoga ili svjetskoga likovnog stvaralaštva. Tako je i u poglavlju o Glumčevu grafičkom dizajnu. Male epizode iz povijesti plakata i reklame u Hrvatskoj (u kontekstu Otta Antoninija, Ateliera Tri, Pavla Gavranica), povezane s onodobnom jugoslavenskom produkcijom i francuskim utjecajima, nezaobilazne su dionice koje će biti obuhvaćene nekom budućom sintezom o plakatu ili reklamama. Plakati koje je Glumac radio za Odjeću Friedmann, Zagrebački zbor, Jadransku izložbu ili turistički plakat za Hotel *Erika*, sve su to primjeri koji pripadaju vrhu onodobne hrvatske produkcije.

Lovorka Magaš Bilandžić promatra Glumčevo djelo i kroz odnos s njegovim naručiteljima, odnosno u kulturnome i društvenom kontekstu međuratnog razdoblja. Osobito je zanimljivo pratiti na koji se način u likovnom izrazu odražavaju društvene promjene kada je riječ o položaju žene u društvu. U tekstu je istaknuto kako su protagoniste Glumčevih radova, kao na primjerima sredstva za pranje Lux i gramofonskih ploča His Master's Voice, *utjelovljavale i promovirale koncept samosvjesne moderne žene koja suvereno uživa u svim aspektima života – aktivno se bavi sportom i posebnu pozornost posvećuje izgledu à la mode, odlazi na koncerte, moderne zabave i putovanja, vozi se u kabrioletima te reprezentira novi, liberalni, nesputani duh jazz agea.*³ Zapravo, možemo reći da se takav lik žene prije pojavio u likovnim prikazima kakvi su Glumčevi nego u našem društvu. Kao da je slika prethodila stvarnosti, masovnijoj pojavi slobodnih, samostalnih i samosvjesnih žena.

Nema smisla nabrajati sve zanimljive činjenice, djela i interpretacije koje monografija donosi, no posebnu pozornost treba pridati poglavlju o Glumčevim scenografijama jer je posebno zahtjevno pisati o njima. Prije svega, potrebno je poznavati dramu, kao i književne predloške. Potom na temelju malobrojnih dostupnih izvora valja analizirati autorovu scenografsku interpretaciju. Na kraju, treba raditi na pronalaženju podataka o recepciji u tisku ili drugim arhivskim izvorima i biografskim zapisima. Za Glumca je bilo važno poznavanje Labanove teorije plesa, berlinske i pariške kazališne scene, poznavanje povijesnog razvoja scenografije od 16. st. do njegova vremena, poznavanje baleta Sergeja Djagiljeva, svijeta jaza i Josefine Baker. Za njegovih tridesetak međuratnih skica kostima možemo reći da su primjer vrhunskoga art decoa.

U sjeni poslijeratnoga dijela Glumčeva opusa ostaju obiteljske tragedije, bijeg članova obitelji pred ustaškom vlasti i deportacije u logore, oduzimanje imovine, zatvorska kazna s prisilnim radom. Živio je skromno, povučeno i nenaletljivo, što je rezultiralo i zaboravom velikog dijela njegova opusa, a tom je zaboravu pridonijela i činjenica da su se plakati i reklame smatrali likovno nevažnim i manje vrijednim medijima. Tek je ovom monografijom ta nepravda prema impozantnom Glumčevu djelu ispravljena.

² Lovorka Magaš Bilandžić. *Sergej Glumac*, DPUH, Zagreb, 2019., str. 134.

³ Isto, str. 191.

sl.6. Sergije Glumac, Oglas za His Master's Voice (Šaljapin), „Reklama”, 3-4, 1929.

sl.7. Sergije Glumac, Serija oglasa za krzna Vinicky, „Novosti” i „Kulisa”, rujan - listopad 1929.

Među mnogobrojnim konkretnim doprinosima te monografije dovoljno je istaknuti doprinos pronalasku velikog broja dosad nikad obrađenih djela, obradu novopronađene dokumentacije, utvrđivanje najstarijeg primjera nadrealizma u Hrvatskoj, ispravljanje netočnih biografskih podataka, nove atribucije plakata te obradu Glumčeva scenografskog opusa. Osim grafičkog opusa, grafičkog dizajna te plakata i scenografija, obrađen je i Glumčev slikarski opus, uređenje interijera te arhitektonski projekti za izložbene prostore ili paviljone, kao i njegov angažman u strukovnim udru-gama poput ULUH-a i Likuma. Novopronađene idejne skice, predlošci za plakate ili reklame dio su velikog doprinos-a monografije. Takvim iznimno temeljitim istraživanjem i dugotrajnom detaljnom obradom opusa, Sergije Glumac nesumnjivo je dobio novo, mnogo značajnije mjesto, mjesto kakvo zaslužuje, i to u različitim područjima likovnog stvaralaštva u Hrvatskoj.

Primitljeno: 14. listopada 2019.

A COMPLETE EVALUATION OF THE OEUVRE OF SERGIJE GLUMAC

A review of the book *Sergije Glumac: graphic art, graphic design, set design*, by Lovorka Magaš Bilandžić, PhD, published by the Association of Art Historians of Croatia, Zagreb, 2019

Lovorka Magaš Bilandžić has published the monograph *Sergije Glumac: graphic art, graphic design, set design*, the first book devoted entirely to this somewhat neglected artist. Years of research went into the writing of the book, which constitutes the first complete evaluation of the whole oeuvre, considered and interpreted in the Croatian and international contexts. Among the many specific contributions made by the book, it is enough to point out the finding of a large number of works never previously treated, the discussion of newly found documentation, the establishment of the earliest example of surrealism in Croatia, the correction of incorrect biographical data, new poster attributions and the discussion of the set design of Sergije Glumac. In addition to the graphic art, graphic, poster and set design, Glumac's painting oeuvre is discussed, with his interior designs and architectural designs for exhibition spaces or pavilions, as well as his work in professional associations such as ULUH and Likum. Newly found preliminary sketches, proposals for posters or adverts are just some of the very considerable advances made by this monograph. With this exceptionally careful research and its long-lasting and detailed work on the oeuvre, Sergije Glumac has assuredly gained a new and much more important place, the place that he richly deserves, in various areas of visual production in Croatia.